

Posudek oponenta habilitační práce

Komenského univerzita v Bratislavě, Fakulta právnická

Habilitační obor: Mezinárodní právo

Habilitant: JUDr. Ing. Ondrej Blažo, Ph.D.

Habilitační práce: Podnikateľ v mezinárodnoprávných vzťahoch: práva – povinnosti – subjektivita

Oponent: Doc. JUDr. Václav Stehlík, LL.M., Ph.D.

Pracoviště oponenta: Právnická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci

Katedra mezinárodního a evropského práva

Posudek oponenta habilitační práce:

1) K aktuálnosti zvoleného tématu:

Autor habilitační práce si vybral jako téma své kvalifikační práce problematiku postavení podnikatelů v mezinárodněprávních vztazích. V obecné rovině je téma nesporně velmi aktuální. Řada norem mezinárodního práva ovlivňuje postavení podnikatelů, zejména pak typicky nadnárodních společností, a tito se jim musí přizpůsobit. Rozsah těchto norem neustále narůstá, což je ostatně patrné i z jednotlivých pasáží práce, které ukazují jednak na rozšiřování mezinárodněprávní regulace, co do upravených oblastí, stejně tak vývoj v již etablovaných oblastech. Proto zpracování tématu jakožto habilitační práce je vhodné.

2) Obsahové hodnocení práce

Před zpracováním tematických kapitol bylo nutno vyřešit několik metodologických otázek. V první řadě vyvstává otázka, jak definovat podnikatele v mezinárodních vztazích.

V tomto ohledu je nejisté, zda lze jednotnou definici poskytnout. Postavení jednotlivých subjektů se proměňuje s ohledem na různorodé oblasti úpravy a právní subjektivita bývá primárně zakotvena v národním právu některého ze států. Tendence vytvářet nadnárodní subjekty, které by byly založeny na základě nadnárodní regulační platformy, je výjimečná; lze ji nalézt např. v právu Evropské unie v kontextu nadnárodních obchodních společností, které si však stále zachovávají provazbu na členské státy. Autor práce správně poukazuje na toto úskalí jak v úvodních pasážích, tak pak specificky v rámci třinácté kapitoly, kde rozebírá různorodé klasifikace pojmu podnikatel v rámci různorodých mezinárodněprávních kontextů. Jendou z variant je pak i tzv. nulová varianta definice podnikatele, jež dokonce rezignuje na definice povinné osoby, ale odkazuje spíše na výkon hospodářské činnosti (srov. s. 258 práce).

Druhou zásadní otázkou je pak mezinárodněprávní subjektivita podnikatelů, tedy fyzických a právnických osob. Ta není, zejména s ohledem na historickou retrospektivu jednoznačná, a lze se setkat s různými názory právní doktríny. Tuto otázku pak autor práce rozebírá v první kapitole. Po srovnání teoretickoprávních přístupů dochází k závěru, že státně-centristický přístup je v mezinárodním právu překonaný a je třeba reflektovat demokratizaci mezinárodněprávního řádu. Autor pak rozebírá důvody pro akceptaci podnikatele jakožto subjekt mezinárodního práva, jež jsou jak právní, tak ekonomické povahy (srov. str. 27-28).

Přes různorodost teoretických přístupů k této oblasti je zjevné, že podnikatelé se účastní mezinárodních vztahů v řadě oblastí. Je velmi obtížné jednotně definovat postavení podnikatele, a to s ohledem na absenci jednotné úpravy. Ta v zásadě je obtížně představitelná mimo jiné i s ohledem na to, že různorodé oblasti mezinárodního práva, kterým se musí podnikatel přizpůsobit, jsou vytvářeny různými subjekty. Mohou to být státy či jiné mezinárodní organizace. Navíc právně založené poměry mohou být bilaterálního charakteru, regionální či univerzální; navíc se mnohdy nástroje na jednotlivých úrovních prolínají. Podnikatel bude zasažen v oblastech statusových (otázka základních práv, např. ochrany vlastnictví), tak i partikulárně s ohledem na oblast jeho působení a s tím spojená práva a povinnosti. Mám tedy za to, že je náročné téma uchopit a hledat jednotící linii.

I z toho důvodu autor spíše po horizontální linii vymezil oblasti právní úpravy na mezinárodním poli, analyzoval v nich rámcově práva a povinnosti podnikatelů. Bezpodmínečně se muselo jednat o výběr, jelikož množství předpisů či navazující výkladové judikatury, jimiž by se mohl autor zabývat, je rozsáhlý. Výrazně potlačeno pak zůstala např. unijní regulace práva (v unijní terminologii, zejména svoboda usazování a poskytování služeb), která zahrnuje mimo jiné i výrazně rozpracovanou lidskoprávní dimenzi. Význam unijní regulace v mezinárodním prostoru je umocněn i tím, že zakládací smlouvy jsou inspirací pro další vznikající regionální integrační uskupení. Tomu tak je např. v kontextu Euroasijského svazu či v rámci jihoamerických regionálních dohod, s nimiž ostatně autor taktéž pracuje (srov. str. 243, resp. 246 a násl.).

Současně ale, podle mého názoru, autor vybral oblasti zásadního významu, či oblasti velmi zajímavé, jak pro doktrínu i praxi mezinárodního práva. Zde lze vyzdvihnout např.

kapitoly věnující se ochraně lidských práv a odpovědnost podnikatele za porušování lidských práv a páchaní zločinů proti lidskosti (str. 40 a násl.), repetitivně pak i v kontextu šesté kapitoly (srov. str. 97 a násl.), podnikatelskou činnost v rámci ozbrojených konfliktů (str. 144 a násl.) či práva podnikatelů v případě uvalení mezinárodních sankcí (str. 161 a násl.).

Právě zmiňovaná problematika ekonomických sankcí ukazuje na vnitřní nejednotnost či partikularismy mezinárodní úpravy. Jedná se především o možnost obrany osob zařazených na sankčním seznamu, kde oproti univerzálnímu systému v rámci OSN např. unijní úprava umožňuje relativně efektivní ochranu formou řízení před Soudním dvorem EU a případnou náhradu škody za neoprávněné zařazení na sankční režim (srov. str. 171 a násl.).

Z dalších témat lze vyzdvihnout kapitoly věnované investičním smlouvám či ochraně hospodářské soutěže. Právě v druhé oblasti, tedy ochrany hospodářské soutěže se autorovi podařilo zajímavě komparovat zakotvení v různých mezinárodněprávních dokumentech. Výrazně normativním systémem je zejména právo Evropské unie, velmi zajímavým je pak vývoj např. v rámci států Latinské Ameriky, Eurasijského svazu či v rámci regionálních uskupení v Africe. Některá témata jsou rozpracována méně, jsou spíše uvedena přehledově. To platí např. o kapitole věnované postavení podnikatele v rámci WTO (kapitola 11, s. 276 a násl.) či podnikateli a normotvorbě (kap. 12, str. 279 a násl.)

Závěrečná kapitola je spíše shrnující s ohledem na to, že průběžné závěry byly včleněny do jednotlivých kapitol. Jak již bylo uvedeno výše, obtíž v definování jednotných závěrů pro všechny zkoumané oblasti vychází z nejednotnosti samotné úpravy v rámci mezinárodního práva a ve volbě komplexního přístupu bez zaměření na jednu konkrétní oblast právní regulace (horizontalita v. vertikálnita přístupu ke zkoumaní problematiky).

Celkově lze hodnotit práci jako unikátní v tom, že se pokusila komplexněji zpracovat postavení jednotlivců/podnikatelů v rámci mezinárodního práva. S ohledem na šíři problematiky byla nutně eklektická, k čemuž se ostatně jednoznačně přihlásil autor v úvodu práce. Autor práce při zpracování jednotlivých témat prokázal nebývale velkou šíři odborného záběru, který zahrnoval nejen mezinárodní právo veřejné, včetně práva mezinárodních organizací, nýbrž i právo regionálních integračních uskupení, jak v rámci Evropy, tak, Asie, Afriky či Latinské Ameriky.

Práci tedy doporučuji k obhajobě a k udělení titulu „docent“.

3) K zvoleným metodám zpracování, úroveň formálního zpracování

V habilitační práci jsou použity standardní metody zpracování tématu, jež jsou běžné pro právnický vědecký text.

Z hlediska formálního je práce bez vážnějších gramatických pochybení. Pokud jde o použití pramenů, lze konstatovat, že autor používá dostatečné množství aktuální české i zahraniční literatury.

4) Otázky k obhajobě

V rámci obhajoby práce by se autor mohl zaměřit na následující otázky:

- limity komplexní regulace postavení podnikatele v mezinárodních vztazích, návrhy *de lege ferenda* v tomto ohledu
- soft law mechanismy a jejich význam pro regulaci postavení podnikatele na mezinárodní úrovni (srov. např. *Global Compact*, str. 102 práce).

5) K celkovému hodnocení habilitační práce

V rámci celkového hodnocení je možno konstatovat, že předložená habilitační práce obsahově i formálně splňuje všechna kritéria kladená na habilitační práci, a proto ji plně doporučuji k obhajobě.

V Olomouci, 10.10. 2018

doc. JUDr. Václav Stehlík, LL.M., Ph.D.